

A JELENLEGI DEMOGRÁFIAI VISZONYOK HATÁSAI A SZOCIÁLPOLITIKÁRA A MAGYARORSZÁGI ÁTALAKULÁSI FOLYAMAT TÜKRÉBEN

ANDORKA RUDOLF

1. Magyarország demográfiai viszonyai

Magyarországon az éves népmozgalmi adatokból számított bruttó reprodukciós együttható 1960-ban 1,0 alá csökkent és azóta csak 1974—1977 között volt enyhén 1,0 felett. 1991-ben a mutató értéke 0,906 volt. A születési kohorszok termékenysége ennél valamivel magasabb szintet mutat: az 1936—1940 között született női kohorsz 1,945-es teljes termékenységi arányszámot mutatott a nők 50 éves korában és az ezt követő kohorszok a jövőben hasonló szintet érhetnek el (*Kamarás, 1984*). A reprodukciós szint alatti termékenység következtében a halálozások éves száma 1981 óta meghaladja az élveszületések számát, azaz a népesség csökken (a nemzetközi vándorlás egyenlegét nem vesszük figyelembe).

Bár a halandóság szintje igen magas Magyarországon (1991-ben a férfiak születéskor várható átlagos élettartama 65,02 év, a nőké 73,83 év volt), hosszú ideje az egyszerű reprodukcióhoz szükséges szint alatt lévő termékenység a népesség jelentős öregedését vonta maga után, 1992-ben a népesség 19,2 százaléka volt 60 éves és idősebb.

Mind a termékenység alacsony szintje, mind az időskorú népesség magas és növekvő részaránya fontos következményekkel jár a szociálpolitikára nézve.

2. Társadalmi viszonyok a magyarországi átmenetben

A központosított gazdaságból a piacgazdaságba és a tekintélyelvű politikai rendszerből a többpárti demokráciába történő átmenettel párhuzamosan a magyar társadalomnak jelentős gazdasági nehézségekkel kell megküzdenie. Ezeket részben a piacgazdaságba történő átmenet és a magyar gazdaság struktúrájának átalakulása (a nemhatékony ágazatok és vállalatok leépítése) okozták, részben pedig a volt KGST piac összeomlása és a világméretű gazdasági depresszió. E tényezők következtében a GDP 15—20 százalékkal csökkent, az egy főre eső reáljövedelem 10—12 százalékkal mérséklődött, a munkanélküliségi ráta 1993 tavaszán 14 százalékot ért el, az inflációs ráta 29 százalékos volt 1990-ben, 35 százalékos 1991-ben és 23 százalékos körüli 1992-ben.

Következésképp a népesség jelentős részét közvetlenül érintette a reáljövedelem csökkenése és a létminimum alatt élők részarányának növekedése. Az elszegényedés-szegénység valóságos adatait a jövedelemről és életkörülményekről szóló 1992. májusi országos adatfelvételtől nyerhetjük (*Jelentés, 1992*).

A háztartásokban élők egy főre jutó jövedelme a megkérdezett népesség 9 százaléknál nominálisan is kisebb volt 1992 májusában, mint 1991 májusában. 37 százalék mondta azt, hogy 1–20 százalékkal nőtt a nominális jövedelme, tehát a reáljövedelme ennek ellenére csökkent. 22 százaléknál 20–30 százalékos volt a bruttó jövedelem-emelkedés, tehát ekkora rész többé-kevésbé megőrizte reáljövedelem-szintjét. A megkérdezettek 16–16 százaléknál mutakozott 30–50 százalékos, illetve 50 százalék feletti (az inflációs rátát kétszeresen meghaladó) nomináljövedelem-növekedés 1991 májusa és 1992 májusa között. Így miközben a népesség fele szegényebb lett, tehát kisebb a reáljövedelme mint egy évvel korábban, 16 százalék sokkal gazdagabb lett. Ezek az ellentétes tendenciák formálják a szociális hátterét a jelenlegi Magyarország társadalmi és politikai fejlődésének és adják a szociálpolitikai viták hátterét is.

A tulajdonosok, a magán és állami cégek menedzsereinek egy része, valamint a professzionális munkaerő egy része képes volt arra, hogy jelentős mértékben növelje reáljövedelmét, míg a nyugdíjasok legnagyobb része kénytelen volt szembenézni reáljövedelmének csökkenésével (*Kolosi, Sík, 1992*). Utóbbi annak következménye, hogy hiányzott a nyugdíjak többségénél az inflációs rátával történő indexálás. Ennek következtében már az 1980-as években a nyugdíjak többsége — a legalacsonyabbak kivételével — évről évre vesztett reálértékéből (1. táblázat). Így a nyugdíjasok hangos panaszai, hogy lassan elszegényednek, teljesen indokoltak.

Egészen más képet kaphatunk, ha a létminimum alatti egy főre eső jövedelmű háztartásokban élő népességet vizsgáljuk (a létminimum 10 ezer Ft/hó körül volt 1993 tavaszán). Ennek a szegény népességnek a részaránya 10 százalék volt az 1980-as években és 23 százalékra nőtt 1992-ben (*Kolosi, Sík, 1992*). E 2,3 millió szegény ember 32 százaléka 0–18 éves korú gyermek, 17 százaléka nyugdíjas és 5 százaléka 55 éves és idősebb eltartott (többségük nő). Tehát több gyermek van a szegények között, mint idős ember. (Ezek a számok természetesen változnának, ha a létminimumot és a szegénységet ekvivalens skálák szerint értelmeznénk ahelyett, hogy az egy főre eső háztartási reáljövedelmet vesszük, ahol a háztartás minden tagjának azonos a súlya).

A gyermekek felülreprezentációja a szegények között még inkább látható, ha azt vizsgáljuk, mekkora részarányuk van a népesség egyes korcsoportjaiban azon háztartásokban élőknek, ahol az egy főre jutó jövedelem a létminimum alatt van (*Andorka, 1992*). A 0–18 éves gyermekek 49 százaléka él a háztartásoknak ebben a legalacsonyabb kvartilisében, miközben az 50–59 éveseknek csak a 17, a 60–69 évesek 17,4, a 70–79 évesek 17,4 és a 80 évesek és idősebbek 22,9 százaléka tartozik ilyen jellemzőjű háztartáshoz. Ez egy hosszabb tendencia következménye, amelyet az 1970-es évektől figyelhetünk meg és amely szerint az idősek kevésbé váltak szegénnyé, mint a gyermekek (2. táblázat).

Ez az időskori szegénység paradoxona, melyet más országokban is megfigyeltek, de kevésbé jellegzetes, mint Magyarországon: mialatt az idős

egyének többsége lassan elszegényedik életkorának előrehaladásával, az öregek, mint egy demográfiai csoport átlagosan mégis tehetősebbé válik.

Minden fejlett társadalom szembenéz azzal a problémával, hogyan ossza el újra a jövedelmeket a munkaképes korú népesség, az idősek és a fiatalok között. Egy adott nagyságú jövedelemnek a munkaképes korú népességtől történő átcsoportosítása esetén az időskorúakra jutó növekvő kiadások azt jelentik, hogy a gyermekektől csoportosítjuk át azokat. Így, ahogyan *Samuel Preston* (1984) az Amerikai Demográfiai Társasághoz intézett elnöki megnyitójában kifejezte, szembe kell néznünk az alábbi kérdéssel: "... kollektív jövőnkről — a közjóról — gondoskodunk vagy csak egyéni jövőnkéről? Ha csak egyéni jövőnk lényeges számunkra, akkor érdekeinket természetesen magunkra, idősebb emberekre koncentráljuk és folytatni fogjuk az elöttünk megjelenő, lefelé vezető utat. De ha vannak kollektív érdekeink, akkor szembe kell néznünk egy második és még bonyolultabb döntéssel arról, hogy a gyermeknevelés iránti egyéni és közösségi felelősség milyen együttese szolgálja a legjobban a jövő generációk szükségleteit", azaz a szociálpolitikán keresztül mekkora támogatást kívánatos nyújtani a gyermeket nevelő családoknak, hogy növekedjen életszínvonaluk és csökkenjen azon gyermekek részaránya, akik szegénységben élnek. Magyarországon jelenleg a csökkenő átlagjövedelem és az állami költségvetésnek a teljes GDP-n belüli csökkenő részaránya mellett ez a kérdés még sokkal akutabb.

3. A szociálpolitika problémái rövid távon

A szociálpolitika fő problémája jelenleg az, hogy míg egyfelől a szociális kiadások szinte automatikusan növekednek, másfelől a GDP csökkenése és az állami költségvetési kiadások GDP-n belüli részarányának csökkenése következtében ezeket is vissza kellene fogni.

A szociális kiadások nem voltak rendkívül magasak Magyarországon, de magasabbak voltak, mint a hasonló gazdasági fejlettségű országokban, pontosabban a kiadások részaránya meghaladta az "alacsony jövedelmű" OECD országokban mért arányokat, viszont alatta maradt a "jóléti" OECD államok kiadási részarányainak (3. táblázat). 1980 óta a kiadások néhány tételcsoportja növekedett a demográfiai és a gazdasági tendenciák következtében: a nyugdíjak részaránya a GDP-n belül 1991-ben elérte a 10,6 százalékot annak következtében, hogy megnőtt a függőségi arány és a nyugdíjba menők aránya (*Kopits és szerzőtársai*, 1990), a munkavállalói járulékok viszont nulláról 1,2 százalékra nőttek a munkanélküliség növekedése miatt.

A nyugdíjakra ferdített kiadások hosszú távú növekedő trendet mutatnak (4. táblázat) és ha a jelenlegi körülmények fennmaradnak, akkor a következő években is emelkedésre kell számítani (*Tóth*, 1993). Azzal párhuzamosan, hogy a társadalombiztosítási rendszer bevételei reálértékű növekedésére nem lehet számítani, a nyugdíjrendszer deficitje emelkedik, ha a nyugdíjmegállapítás szabályai nem változnak.

Ezek a szabályok egyfelől igen előnyösek. A nyugdíj jogosultság életkora — viszonyítva a többi fejlett országhoz — nagyon alacsony: 60 év a férfiak, 55 év a nők esetében. A korai nyugdíjazás és a rokkantnyugdíjazás viszonylag könnyen elérhető. Az öregkori nyugdíjkezdőösszegének megállapítási szabályai szintén előnyösek: 42 év munkaviszony esetén a nyugdíj összege eléri a legutolsó évek átlagkeresetének 75 százalékát (korábban az utolsó legjobb 3 évét, 1992-től az 1988-ig visszszámított átlagot). Minimálisan 10 év munkaviszony megkövetelt, de előlött a nyugdíj-kereset aránya bizony fölötte van annak, amit a konstans növekedési arány alkalmazásával kapnánk.

Más oldalról a társadalombiztosítási alapok e "bőkezűségük" következtében nem képesek arra, hogy garantálják a nyugdíjak reálértékének megőrzését, tehát ezek nem indexáltak, bár évről évre kormány, illetve jelenleg parlamenti döntések alapján növekednek. Nemrég a parlament hozott olyan döntést, aminek alapján a nyugdíjakat a nettó bérnövekedésnek megfelelően kell emelni. Ugyanakkor ez az utóbbi években kevesebb volt, mint az inflációs ráta. A jövőben pedig a nyugdíjaknak a nettó bérnövekedéshez történő igazítása fokozza majd a nyugdíjalap deficitjét.

Így a szociálpolitika reális kérdésfelvetése rövid távon az, hogy vagy a nyugdíjakat növeljük úgy, hogy elkerüljük a nyugdíjasok további elszegényedését, mégpedig annak árán, hogy csökkentjük az államkassza más kiadásait, többek között a szociális kiadások más típusaira, így a családtámogatásra jutó összegeket; vagy pedig végrehajtsunk egy nyugdíjrendszer reformot, és ha ezt tesszük, akkor mi módon tegyük ezt. Abban az esetben, ha a nyugdíjrendszer reformja elmarad, akkor nem kerülhető el egy komoly társadalombiztosítási válság (Kopits, 1992).

Gyakran állítják, hogy a magyarországi szociálpolitikának igen bőkezű a családtámogatási rendszere. Annak érdekében, hogy a helyzetet korrekt módon értékeljük, meg kell említeni, hogy a viszonylag magas támogatások a magyarországi korai termékenységsökkenés következményei, a termékenység 10—15 évvel korábban került az egyszerű reprodukció szintje alá, mint Nyugat-Európa országaiban (Blayo, 1987). Azt is hangsúlyozni kell, hogy a magyarországi személyi jövedelemadó-rendszerben csak rendkívül kismértékű kivételek és kedvezmények adóztak a gyermekes családok részére (s ezek is több alkalommal változtak), míg több Nyugati társadalomban az adórendszer által nyújtott közvetett támogatás sokkal jelentősebb (Fischer, 1992).

A családtámogatás három fő típusa a következő:

- családi pótlékok, ahol fix összegeket fizetnek a gyermekes családoknak, az összeg differenciált a család gyermekszáma és típusa szerint (az egyszülős családok valamivel magasabb támogatásban részesülnek); 1992. januárban a 2 szülő 2 gyermekes család havi 2850 Ft családi pótlékot kapott gyermekenként.
- gyermekgondozási segély, melynek keretében a korábban dolgozó anyák a gyermek három éves koráig fix havi juttatásban részesülnek, differenciáltan a gyermek születési sorrendje szerint; 1991-ben a havi átlagos gyermekgondozási segély 4450 Ft volt.

- gyermekgondozási díj, amelyet a korábban dolgozó anyáknak fizetnek a gyermek 2 éves koráig; ennek összege a korábbi kereset meghatározott százaléka, hasonló a táppénzhez; 1991-ben a havi átlagos gyermekgondozási díj 6636 Ft volt.

Az 1980-as években a családtámogatásra fordított összegek aránya a GDP százalékában növekedett, ám sem a családi pótlék, sem a gyermekgondozási segélyek és díjak nem voltak indexáltak, a kormánydöntésekkel bekövetkezett emelések ellenére reálértékük csökkent.

A nyugdíjjal ellentétben, melynek elvben fedeznie kellene a nyugdíjas létfenntartását, a családtámogatások a gyermekekre fordított kiadásoknak csak kisebbik részét fedezi. Ennek következtében a támogatás önmagában képtelen megvédeni a gyermekeket a szegénységtől, de közreműködnek a gyermekes családok pénzügyi problémáinak enyhítésében.

Nyilvánvalóan a legegyszerűbb módja a szociális kiadások csökkentésének az lenne, ha csökkenne a családtámogatásra fordított összegek reálértéke, akár úgy, hogy engedjük reálértékük csökkenését, akár úgy, hogy csökkentjük a nominálértéküket, illetve megadóztatjuk azokat (vagy akár teljesen megszüntetjük a gyermekgondozási segély, illetve díj intézményét).

Ezért az alapkérdés a szociálpolitika számára az, hogy vagy a családtámogatás csökkentését kell elfogadni annak árán, hogy még több gyermeket teszünk szegénnyé, vagy az a kívánatos, hogy megtartsuk a támogatások reálértékét (párhuzamosan néhány lehetséges változtatással a finanszírozásban) annak érdekében, hogy amilyen mértékben csak lehetséges, megvédjük a gyermekeket a szegénységtől.

4. A szociálpolitikai reform problémái és lehetőségei közép és hosszú távon

Középtávon és méginkább hosszú távon a társadalombiztosítás jelenlegi rendszere nem tartható fenn, amennyiben a jelenlegi tendenciák és szabályozások változatlanok maradnak. Mindenekelőtt azért, mert az időskori függőségi arány először lassan, 2010 után azonban nagyon sebesen növekedni fog. 2015-ben a nyugdíjkorhatár feletti (60 éves és idősebb férfiak, 55 éves és idősebb nők) aránya a munkaképes életkorban lévő népességhez (15–59 éves férfiak és 15–54 éves nők) 0,43 lesz és így — a gazdasági aktivitási jelenlegi arányát véve figyelembe — 100 aktív munkaképes korúra 57 nyugdíjkorhatár feletti fog jutni.

Középtávon a nyugdíjak finanszírozása csak akkor lesz biztosított, ha:

1. a társadalombiztosítási járulékokat növeljük (ezek ma már a keresetek 55 százalékát teszik ki és lehetetlennek tűnik az emelésük),
2. a nyugdíjak összegét csökkentjük, ami közfelháborodást kiváltó intézkedés lenne és a mintegy 2,5 millió nyugdíjas további elszegényedéséhez vezetne,
3. a nyugdíjkorhatár emelése történne meg, ami szintén nem lenne népszerű intézkedés.

Az első lépést a nyugdíjkorhatár emelése irányában megtettük, 1995-től minden második naptári évben egy évvel fog növekedni a nők nyugdíjkorhatára. Úgy tűnik azonban, hogy a nyugdíjkorhatár sokkal drasztikusabb emelésére volna szükség.

Több, hosszabb kifutású terv került megvitatásra a nyugdíjrendszer radikális átalakításával kapcsolatban, úgy mint

1. átmenet a jelenlegi felosztó-kirovó rendszerről a tőkefedezeti rendszerre (Augusztinovics, 1993),
2. a fix minimális nyugdíj biztosítása minden állampolgárnak az állami költségvetésből, ehhez járuló viszonylag mérsékelt összegű nyugdíj az életút során felmutatott keresetektől függően egy kötelező biztosítási rendszer keretében, végül egyéni biztosítási rendszerekbe történő belépés lehetősége és ebből származó nyugdíjkiegészítés.

Ilyen reformok véghezvitele azonban rendkívül bonyolult feladata lenne. *Bourgeois-Pichat* (1978, 1979) bizonyította, hogy a teljes tőkefedezeti nyugdíjrendszer elvileg lehetetlen. A jelenlegi rendszer alapvető változtatása a jelenlegi és a leendő nyugdíjasok többségének hangos ellenállásába ütközne, akik becsapottnak éreznék magukat.

Nagyon hosszú távon a társadalombiztosítás problémái, különösen a nyugdíjrendszeré a korösszetétel alakulásától függnék majd. Amint a halandóság reményeink szerint javul Magyarországon, felerősödnek az öregedés okozta gondok. Sokkal több függ a termékenység jövőbeni alakulásától. A gyermekszám további csökkenése megnöveli az időskorú népesség nyugdíjellátásának komoly nehézségeit, amikor a kislétszámú kohorszok munkaképes korba lépnek. Más oldalról viszont a teljes termékenységi arány növekedése az egyszerű reprodukciós szint közelébe enyhítheti ezeket a problémákat hosszú távon. Ezt a tényezőt nem szabad mellőzni, amikor a családtámogatást érintő politikáról gondolkodunk. Ezek a támogatások kismértékű, de egyértelműen pozitív hatást gyakoroltak a termékenység csökkenésének megállításában és néhány születési kohorszban a befejezett termékenység növekedését eredményezték (Andorka, 1993). A népességpolitika fogadtatásáról szóló európai adatfelvétel eredményei alapján egy ilyen politika folytatása kedvező visszhangra talál a társadalomban és a fiatal házaspárok nem elhanyagolható számban jelentették ki, hogy gyermekbarát intézkedések meghozatala esetén készek lennének egygel több gyermek vállalására (Kamarás, 1993).

HIVATKOZÁSOK

- Andorka R.*: Szegénység. In: Jelentés, Op-cit. 48—60. pp. (1992).
- Andorka, R.*: Ageing and European economic demography. In: *Johnson, P.—Zimmermann, K.F.*, eds.: Labour markets in ageing Europe. Cambridge. Cambridge University Press, 46—52. pp. (1993).
- Augusztinovics M.*: Egy értelmes nyugdíjrendszer. *Közgazdasági Szemle*, Vol. 40. No. 5. 415—431. pp. (1993).

- Blayo, Ch.*: La fécondité en Europe depuis 1960: convergence ou divergence. In: European Population Conference 1987, Planaries. Helsinki. Central Statistical Office, 47—111. pp. (1987).
- Bourgeois-Pichat, J.*: Le financement des retraites par capitalisation. Population, Vol. 33. No. 6. 1115—1136. pp. (1978).
- Bourgeois-Pichat, J.—Chapron, J.-E.*: Répartition du revenu national entre capital et travail. Application au financement des systèmes de retraite. Population, Vol. 34. No. 1. (1979).
- Fischer, I.*: Staatliche Einkommenssicherung und Niedrigeinkommenshaushalte. Frankfurt. Campus, 343 p. (1992).
- Jelentés a Magyar Háztartás Panel I. hullámának eredményeiről, 1992, Budapest. BKE Szociológia Tanszék, TÁRKI. 117. p.
- Kamarás F.*: Longitudinális vizsgálatok szerepe a népesedési folyamatok elemésében. In: A gazdaság intenzív fejlődése és a statisztika c. konferencia előadásai, Budapest. Magyar Közgazdasági Társaság Statisztikai Szakosztály, 97—104. pp. (1984).
- Kamarás, F.*: Hungary, 1981. Country Summary. European Comparative Survey on Population Policy Acceptance. 16+10 p. (1993).
- Kessides, Ch. et al.*: Hungary: Reform of Social Policy and Expenditures. Washington, World Bank (1992).
- Kolosi T.—Sík E.*: Munkaerőpiac és jövedelmek. In: Jelentés Op. cit. 8—24. pp. (1992).
- Kopits, Gy.*: Social security. In: *Tanzi, V.*, ed.: Fiscal policies in economies in transition. Washington. International Monetary Fund. 291—311. pp. (1992).
- Kopits, Gy.—Hozmann, R.—Schieber, G.—Sidgwick, E.*: Social security reform in Hungary. Washington. International Monetary Fund. 187 p. (1990).
- Preston, S.*: Children and the elderly: divergent paths for America's Dependents. Scientific American. Vol. 251. No. 6. 44—49. pp. (1984).
- Tóth I., Gy.*: A hazai nyugdíjrendszer alakulása 2000-ig. Kézirat.

1. A nyugdíjak reálértékének változása az 1980-as években, figyelembe véve az inflációt és a kormánydöntésekkel történt nyugdíjemeléseket
The change of the real value of pensions in the 1980's, taking into consideration the increases of pensions decided by the government and the inflation

Év	A nyugdíjak nominális értéke 1980-ban		
	1500 Ft	3000 Ft	5000 Ft
	a reálérték indexe az adott évben, az 1980. évi reálérték százalékában		

1981	102,1	98,8	97,8
1982	103,3	95,5	93,4
1984	105,6	88,0	83,9
1986	107,0	82,9	77,3
1988 ¹	109,1	78,5	69,4

¹ A 70 éves és idősebb nyugdíjasok kivételével, akik nyugdíját nagyobb mértékben emelték.

2. A legalacsonyabb egy főre jutó jövedelemmel rendelkező népességtizedbe tartozók aránya a megfelelő korcsoport népességének százalékában
Percentage of age groups belonging to the lowest per capita income decile

Korcsoport	1972	1987	1992
0—2	15,2	20,7	19,6
3—6	15,3	17,0	19,2
7—14	15,1	15,1	15,6
15—19	6,3	7,2	13,9
20—24	5,0	6,0	11,9
25—29	5,1	12,9	12,3
30—34	7,9	11,5	9,3
35—39	6,7	9,7	9,7
40—44	4,4	6,4	7,2
45—49	3,2	4,7	8,0
50—54	3,6	5,4	5,5
55—59	6,2	6,0	5,5
60—69	15,1	9,8	5,8
70 és több	27,9	11,7	4,1
Együtt	10,0	10,0	10,0

3. Szociális kiadások a GDP százalékában Magyarországon és az OECD országokban, 1980, 1986

Social expenditures as percentage of GDP, Hungary and OECD countries, 1980 and 1986

	Magyarország		OECD országok			
			"alacsony jövedelműek"		"jóléti államok"	
	1980	1986	1980	1986	1980	1986
Összesen	21,2	24,4	17,3	20,9	30,3	30,6
Oktatás	3,6	4,0	3,9	3,7	6,7	6,3
Egészségügy	3,3	4,1	5,1	4,8	6,3	6,4
Nyugdíjak	7,8	9,1	5,9	7,8	9,8	10,1
Munkanélküliség	0	0	1,2	1,8	1,4	2,5
Egyéb	6,5	7,1	1,3	2,9	6	5,3

Forrás: Kessides et al, 1992, 7. o.

4. A nyugdíjak jellemzőinek alakulása Magyarországon, 1970–1991

Pension trends in Hungary, 1970–1991

	1970	1975	1980	1985	1990	1991
Kiadások, md Ft	13,0	27,1	56,0	91,7	202,1	262,8
Nyugdíjkiadások a GDP %-ban	3,9	5,6	7,8	8,9	9,7	10,6
Nyugdíjasok a teljes népesség %-ban	14,0	17,0	19,4	21,6	24,7	25,9
Foglalkoztatott népesség és a nyugdíjasok aránya	3,4	2,8	2,4	2,1	1,8	
Az átlagnyugdíj és az átlagkereset aránya	0,5	0,5	0,6	0,6	0,7	0,7

Forrás: Kopits et al, SSA Statistical Reports.

5. *Családtámogatási jellemzők alakulása Magyarországon, 1970–1991*
Family benefit trends in Hungary, 1970–1991

	1970	1975	1980	1985	1990	1991
<i>Családi pótlék</i>						
Kiadások, md Ft	2,8	6,4	13,6	21,3	64,7	80,9
Kiadások a GDP %-ban	0,8	1,3	1,9	2,1	3,1	3,3
Támogatott családok száma (1000)	731	905	1113	1363	1514	1545
Átlagos gyermekszám	2,2	2,0	1,9	1,7	1,7	1,6
Családi pótlék az átlagbér %-ban	14,0	20,8	24,4	24,2	34,3	43,4
Családi pótlék a létminimum %-ban				29,0	43,0	35,0
<i>Gyermekgondozási segély</i>						
Kiadások, md Ft	1,2	3,0	3,9	2,7	3,7	5,8
Kiadás a GDP %-ában			0,5	0,3	0,2	0,2
Segélyben részesülők, 1000 fő	157	250	263	167	95	109
Gyermekgondozási segély az átlagbér %-ában	28,0	28,0	21,0	20,0	26,0	
<i>Gyermekgondozási díj</i>						
Kiadások, md Ft				1,6	9,7	12,0
Kiadás a GDP %-ában				0,2	0,5	0,5
GYED-ben részesülők, 1000 fő				67	155	151
Gyermekgondozási díj az átlagbér %-ában				41,0	41,0	

Tárgyszavak:

Szociálpolitika
Népesedés

**IMPLICATIONS OF THE PRESENT DEMOGRAPHIC CONDITIONS
FOR SOCIAL POLICY IN THE CONTEXT OF THE
TRANSFORMATION PROCESS IN HUNGARY**